

רשויות

הצעות חוק

3 ביולי 1978

1352

כ"ח בסיון תשל"ח

עמוד

258	חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 4), תשל"ח-1978
263	חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 2), תשל"ח-1978
264	חוק העונשין (תיקון מס' 6), תשל"ח-1978

מבוא

אמרה שמסר נאשם במשטרה – קבילה במשפטו אם הוכח לבית המשפט כי נמסרה באופן חפשי ומרצון. אולם אמרה שגיתנה במשטרה שלא מפי נאשם אלא מפי עד – אינה מתקבלת כיום כראיה בבית המשפט להוכחת תכנה. עד המסרב להעיד בבית המשפט או מוסר בו גרסה הסותרת את הגרסה שמסר בחקירתו במשטרה, או המתכחש לדבריו שמסר במשטרה – אין דרך להוכיח לפני בית המשפט את תוכן אמרתו במשטרה. יכול אמנם צד להסתמך על אמרה שנמסרה במשטרה כדי לערער מהימנותו של העד, היינו להצביע על סתירות בגרסתו. אולם גם במקרים אלה אין העדות מתקבלת להוכחת האמור בה, אלא להוכחת קיומה של סתירה ותו לא. היסוד לאי-קבילות זו הוא הכלל הרחב של פסילת עדות שמיעה, שכן גרסו במשפט האנגלו-סכסי, להבדיל מן המשפט הקונטיננטלי, כי הסתמכות על אמרה שנאמרה שלא במעמד הנאשם, שלא בשבועה ובלא שהיתה לנאשם הודמנות לחקור את אומרה במעמד אמירתו הקירה שכנגד, עשויה לפגוע בנאשם.

על הגישה הפוסלת קבילותה של אמרה שנמסרה מחוץ לבית המשפט כמו עוררים מבין אנשי המשפט. בין הגימוקים המשפטיים שהעלו החולקים על השיטה הקיימת היה גם הנימוק שלשיטה זו אין הצדקה, בעיקר במקום שבו ניתן לחקור את מי שמסר את האמרה הקירה שכנגד, בשעה שהוא יעיד בבית המשפט. אולם למעשה מגמתם של מבקשי השינוי היא להמעיט ככל האפשר בפסילה טכנית של עדות, שקבלתה עשויה להביא לבירור האמת, אם אין בקבלתה כדי לפגוע בזכויות הנאשם. מטרת המשפט היא בירור האמת, ולענין זה אין הבדל בין הודיית נאשם במשטרה – המתקבלת היום כראיה – לבין אמרת עד שנמסרה מחוץ לבית המשפט.

זאת ועוד, הנסיונות להשפיע על עדים בדרכי לחץ, בתקופה שבין מסירת האמרה במשטרה לבין מסירת העדות בבית המשפט, הפכו למכת מדינה וחובה למנוע ככל האפשר השפעות אלה.

בע"פ 421/71 (מימרן נ. מדינת ישראל, פד"י, כרך כ"ו (1), עמ' 281, בעמ' 287) אמר בית המשפט העליון:

"אל העובדה הפסיכולוגית הפשוטה, שלענין חיפוש האמת וקביעתה, עדיפה עדות מוקדמת על פני עדות מאוחרת, מצטרפת עובדה הנלמדת מנסיון החיים, והיא שאם חוזר בו העד מעדותו המקורית ומעיד את היפוכה, אין הוא עושה זאת בדרך כלל כדי לתקן טעות שטעה בתום לב, כי אם כדי להשיג מטרה אשר אין לה עם קביעת האמת ולא כלום – בין שפעלה עליו השפעתם של המעונינים והנוגעים בדבר, בין שהוא מצפה לטובת הנאה לעצמו משינוי עדותו, ובין שעדותו החדשה רק הותאמה לצרכי המשפט."

בת"פ ת"א 557/71 (מדינת ישראל נ. דרור בן סעדיה יהודאי ואח') אמרה השופטת אכגור:

"נראה לי כי מצב זה שבו קיימת שהות בין העדות הראשונה במשטרה ובין המשפט עצמו, המאפשרת ל"ידידים" של נאשם לנסות להשפיע על עדים, הוא מצב חמור מאוד, ולצדדי אני נתקלת בו לאחרונה לעתים קרובות למדי.

רצוי כי המחוקק יתן דעתו על תופעה חמורה זו ולי נראה כי אפשר למצוא לה פתרון בדרך חקיקה, בין על ידי הכשרה כראיה של עדות שנגבתה מחוץ לכתלי בית המשפט

(אולי ע"י אדם בעל סמכות מעין-שיפוטית) זכין ע"י שמיעת המשפט מיד לאחר מסירת עדות העד בכדי שלא תהא לו שהות לשנות את עדותו.
האפשרות לקבל כראיה אמרה שנמסרה במשטרה עשויה להחליט את המניעים ללחוץ על עדים ולהרתיע אותם מלחזור בהם בבית משפט מן האמרות שמסרו במשטרה.

הצעת החוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד-1974 (פורסמה בה"ח 1103, תשל"ד, עמ' 90), שהיתה פרי המלצת הועדה לסדר הדין הפלילי בראשות השופט מ' לנדוי, נועדה לאפשר לקבל – בכפוף לתנאים שבהצעה – אמרת עד שנמסרה במשטרה. ההצעה עברה קריאה ראשונה בכנסת השמינית אולם לא נדונה בוועדת החוקה חוק ומשפט. היא היתה שנויה במחלוקת, בעיקר משום שאיפשרה קבילות אמרה שנמסרה במשטרה תוך פגיעה בזכות הנאשם לחקירה נגדית, כלומר גם אם לא ניתן להעמיד את מוסר האמרה כעד במהלך המשפט.

ההצעה המוצעת עתה באה במקום הצעת החוק האמורה תוך שינוי גישה לענין סלע המחלוקת העיקרי האמור. ההצעה מאמצת את הגישה המקובלת של אנשי הרפורמה בדיני ראיות בארה"ב, באנגליה ובקנדה – גישה שאותה ניתח בהרחבה השופט שמגר בע"פ 71/76 (מרילי נ. מדינת ישראל, פד"י ל' (2), בעמ' 820-821), ואף סמך ידיו עליה. גישה זו גורסת שיש למעט ככל האפשר בדחיית ראיות על סף הקבילות, שיש לאפשר לבית המשפט להיזקק לכל החומר שלפניו לצורך בירור האמת, ויש להעתיק, ככל הניתן, את הדגש ממבחן הקבילות למבחן מהימנות העדות, תוך הסתמכות על מיומנותו של בית המשפט להכריע בשאלות אלה ותוך שמירה על זכותו של הנאשם לחקור חקירה נגדית את מוסר העדות.

בזכות גישה זו הביעו דעתם מספר ניכר של שופטי בית המשפט העליון כפי שעולה מפסקי הדין בע"פ 421/71, בע"פ 71/76 (הנוכחים לעיל), בע"פ 835/76 (פד"י ל"א (2), עמ' 716), ובע"פ 325/76 (פד"י ל"א (2), עמ' 828).

הצעת חוק זו שונה איפוא מהצעת החוק הנזכרת בעיקר בשניים אלה:

(1) אמרת עד מחוץ לבית המשפט תהיה קבילה רק אם נותנה הוא עד במשפט הכפוף לחקירה נגדית. בכך מובטחת זכותו של הנאשם, שהעדרה היה סלע המחלוקת לענין הצעת החוק הקודמת;

(2) כל אמרה שניתנה מחוץ לבית המשפט תהיה קבילה כראיה, ולא דוקא אמרה שנגבתה במשטרה בפרוצדורה המיוחדת המפורטת בהצעת החוק הקודמת (גביה בידי קצין בדרגה מוגדרת, בשבועת מוסר העדות ואגב הקלטה) ולא דוקא אמרה שניתנה לצרכי משפט בעבירות מוגדרות מראש.

הגישה המתייחסת לכל אמרה כאל חומר ראיה, ולא דוקא לאמרות מסוימות, כמוצעת בהצעת החוק הקודמת, מונעת גם את הבלבול שבהפיכת המשטרה למוסד המקבל מעין-עדות בשבועה, בעירוב תפקידים שספק אם הוא רצוי, והיא מאפשרת שימוש באמרה גם אם לא נחזה מראש הצורך לרשמה בפרוצדורה המיוחדת.

כן אפשר יהיה לפי המוצע לקבל אמרות עדים מחוץ לבית המשפט גם אם לא נתקיימו התנאים האמורים – אם הדבר נעשה בהסכמת הצדדים.

התיקונים המוצעים – כולם – הם בעקבות המלצת הועדה לסדר הדין הפלילי בראשותו של השופט מ' לנדוי.

חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 4), תשל"ח-1978

1. בפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971: (להלן – הפקודה), אחרי סעיף 10 יבוא:

10א. (א) אמרה בכתב שנתן עד מחוץ לבית המשפט תהיה קבילה כראיה בהליך פלילי אם נתקיימו אלה:

- (1) מתן האמרה הוכח במשפט;
- (2) מוסר האמרה הוא עד במשפט וניתנה לצדדים הזדמנות לחקרו;
- (3) העדות, כולה או מקצתה, שונה, לדעת בית המשפט מן האמרה, או העד מכחיש את תוכן האמרה או טוען כי אינו זוכר את תכנה.

(ב) בית המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה על עדותו של העד, והכל – אם ראה לעשות כן לנוכח נסיבות הענין, הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד במשפט ואותות האמת שנתגלו במהלך המשפט, והטעמים יירשמו.

דברי הסבר

אמינותה של אמרה שמוסרה מתכחש לה. כשם שלענין עדות קטין שגבה חוקר נוער בלא שהקטין נחקר חקירה שכנגד קובע החוק שהעדות טעונה סיוע, כך מוצע גם כאן שלא להרשיע על סמך האמרה בלבד, בלא שנת-מכה בדבר לחיזוקה. ראיה מחזקת זו יכול שתתא גם עדותו של נתן האמרה ואין גרשת ראית סיוע במובנה המצומצם וכלליה הטכניים.

לסעיף קטן (ד): ההוראה המוצעת באה להבטיח החלת כללי הראיות גם על אמרות שנגבו במשטרה כשהן מובאות כראיה בבית המשפט. כך, כשם שעדות שמיעה אינה קבילה כשמדובר בעדות בפני בית המשפט, כך לא תהיה קבילה בבית המשפט כשהיא נאמרת באמרה בפני המשטרה, או, כשם שלרוב לא יקבלו בבית המשפט אלא בשלב שלפני גור הדין ראיה בדבר עברו הפלילי של הנאשם, כך גם לא יהיה קביל אותו חלק באמרה המת-ייחס לעבר כזה. לעומת זאת, אם לפי הדין היום קבילה הודייתו של נאשם שנמסרה במשטרה – תהיה קבילה גם אם לא נתקיימו בקבלתה התנאים הנזכרים בסעיף המוצע.

לסעיף 10 ב: בדרך כלל אין חוק סדר הדין הפלילי מאפשר הגשת אמרות שנמסרו מחוץ לבית המשפט כראיה במשפט, והוא קובע את סדר שמיעת העדים בהנחה שהם מופיעים לפני בית המשפט ומוסרים את עדותם בעל פה.

סעיף 1 לסעיף 10א: סימן ב' בספרק א' לפקודה דן בקבילותן של אמרות קודמות, כמו אמרות שנאמרו בעת ביצוע עבירה, אמרות של קרבן אלימות ואמרת נאשם.

סעיף 10א המוצע בא לאפשר קבילות אמרות של עד מחוץ לבית המשפט כל אימת שיש צורך מיוחד להיעזר בדברים שנאמרו בעבר, והוא – כשעד מתבקש להעיד והוא סותר בעדותו דברים שאמר במשטרה, או מוסר דברים שונים, או מתכחש לדברים שאמר, או טוען שאינו זוכר מה אמר, ורצוי שבית המשפט ידע שהיתה בפי העד גירסה שונה לדברים.

הסעיף מצומצם למשפט פלילי בלבד, שכן הוא בא לתקן עוולות שקרקע גידולן פורה בעיקר במשפט הפלילי. לני תנאי לתחלתו של הסעיף הוא שמוסר ההודעה מעיד בבית המשפט וכפוף לחקירה נגדית.

לסעיף קטן (ב): הסעיף בא להבהיר, שקבילות האמרה באה לשם הוכחת אמינות תכנה ולא רק לערער עור מהימנותו של עד כפי שהיא מותרת כיום. הסעיף בא אף להדריך את בית המשפט, שאם שוכנע באמינות האמרה, אל נא יירתע מהעדיף את האמרה על העדות שנמסרה בבית המשפט בפניו בשבועה.

לסעיף קטן (ג): דרישת החיזוק היא משקל שכנגד לעובדה שבעת מסירת האמרה במשטרה לא נחקר מוסר-ההקרה שכנגד, והיא באה להבטיח הבטחת יתר את

1 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421; ס"ח תשל"ג, עמ' 191, עמ' 236; תשל"ו, עמ' 203.

(ג) לא יורשע אדם על סמך אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, אלא אם יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.

(ד) אין באמור בסעיף זה כדי להכשיר ראייה שאינה קבילה מסיבה אחרת שבדין או לפסול ראייה שהיא כשרה לפי דין אחר.

10. אמרה בכתב שנתן עד מחוץ לבית המשפט תהיה קבילה כראיה, אף אם מוסרה אינו מעיד במשפט, אם שני הצדדים הסכימו לכך ותוכן האמרה לא היה שנוי במחלוקת, ובלבד שבהליך פלילי תחול הוראה זו רק אם היה הנאשם מיוצג בידי עורך דין.

קבלת אמרה בהסכמה

2. בסעיף 11 לפקודה, בסופו יבוא "אמרה בכתב כאמור מותר להוכיחה אף בתצהיר בכתב חתום בידי מי שהיה נוכח באותו מעמד, אם הנאשם מיוצג וסניגורו הסכים לכך, או – כאשר האמרה נוגעת לאישום בעוון או בחטא – אם הנאשם, במענה לשאלת בית המשפט, הסכים לכך ואינו כופר בכך שהאמרה היא אמרתו".

דברי הסבר

דווקא בשיטה האדברסרית הנהוגה אצלנו גם לפי חוק סדר הדין הפלילי, דין הוא להשאיר לשיקול דעתו של הפרקליט המלמד סניגוריה על הנאשם, אם הוא מסתפק במה שהעיד אמר במשטרה או שהוא דורש אותו להקירה בבית המשפט, ואין השופט נדרש לקתוליות יתירה מן האפיפיור.

מוצע לקבוע בחוק את הכלל המאפשר קבלת אמרות עדים כאמור בהסכמה, אולם לסינון – בהליך הפלילי מנימוקים שנאמרו לעיל – להסכמה שנתן סניגורו של הנאשם.

סעיפים וזו לשון סעיפים 11 ו-12, שהסעיפים המוצגים 2 ו-3 עים באים לתקנם:

11. אמרתו של נאשם מותר להוכיחה בעדותו של אדם ששמע אותה: גרשמה האמרה בכתב והנאשם חתם עליה או קיים אותה באופן אחר, מותר להוכיחה בעדות על כך ממי שהיה נוכח באותו מעמד.

12. עדות על הודיית הנאשם כי עבר עבירה, תהא קבילה רק אם הביא התובע עדות בדבר הנוסבות שבהן ניתנה ההודיה ובית המשפט ראה שההודיה היתה חפשית ומרצון.

הפרוצדורה הנהוגת כיום היא שאם מסמך הודיית הנאשם או את אמרתו בכתב מגיש לבית המשפט שוטר: במרת בית המקרים מצטמצם כל תפקידו בהגשת המסמך ואין הוא נחקר כלל על המסמך שהוא מגיש. בגלל נוהל זה מבליים עשרות שוטרים זמנם מדי יום ביומו בבית המשפט בצפיה להגשת המסמך, כשהסטיסטיקה מראה שבכ-90% מן המקרים אין הנאשם מתנגד כלל להגשה ואין הוא מבקש לחקור את השוטר.

בחיוב השוטר להופיע בבית המשפט ולהעיד יש,

בהמרצה 217/75 (מלקי נ. מדינת ישראל, פד"י ל(1)), עמ' 493, אישר בית המשפט העליון קבילות אמרות של עדים שניתנו במשטרה כשהצדדים ויתרו על העדתם ועל הקירתם לפני בית המשפט.

אמר השופט ברנזון: "...אין איסור בחוק על סטייה מן ההסדר הקבוע בו, בהסכמת בעלי הדין, ואין, איפוא, מניעה חוקית שבמקרה מתאים יתיר זאת בית המשפט, והוא כאשר ברור לו שעל ידי כך לא ייגרם עיוות דין או עוול לנאשם. כבר פסקו פעמים הרבה, שגם במשפט פלילי, כאשר מוגשת ראייה בלתי קבילה, בהיותה למשל עדות שמיעה, ללא התנגדות בשעת הגשתה, לא כל שכן בהסכמת הצד הנוגע בדבר, תיראה כראיה כשרה כאילו הוגשה כדין. דומני, שמקום שהצדדים מעוניינים לקצר במשפט והם מוכנים לסמוך על הודעות של עדים שנמסרו במשטרה כמות שהן, אין למצוא פסול בכך שבית המשפט נענה לרצון הצדדים לאחר שנחה דעתו שאין בכך כדי לגרום עוול לנאשם, ביחוד כשהוא מיוצג על ידי סניגור מלומד. כשם שצד יכול לוותר על זכות החקירה הגנדית שלו.... כך יכול הוא להמשיך לוותר על הצורך בהופעתו של העד ובחשמעת עדותו הראשית בשבועה בעל פה, כאשר ישנה הודעה בכתב ממנו במשטרה, אשר גכונותה אינה מוטלת בספק".

והוסיף השופט ח' כהן: "משבח אני את השופט... ואת הפרקליטים המלומדים שהתייצבו בפניו בענין זה שעשו יד אחת לייעל ולפשט את ההליכים ולמנוע בעד מספר די רב של עדים את הטרחה לבוא ולחזור בעדויותיהם על ההודעות שמסרו סמוך לזמן המקרה במשטרה. לא תהא זו הפעם הראשונה שבית המשפט ילך תלוץ לפני המחוקק, ויש לקוות שלא יארכו הימים עד אשר יפתח המחוקק פתח לרווחה לשימוש שיפוטי הולך ורחב בהודעות שנמסרו לחוקרי המשטרה, מקום שהנאשם מיוצג וסניגורו אינו עומד לחקור עדים כאלה חקירה שכנגד.

"(ב) בית המשפט רשאי לקבל כראיה, להוכחת הנסיבות שבהן ניתנה הודיית נאשם, גם תצהיר בכתב חתום בידי מקבל ההודיה, שבר הוא מפרט את נסיבות גביית ההודיה ומצהיר כי ההודיה היתה חפשית ומרצון, והוא אם נתקיים אחד מאלה:

- (1) הנאשם מיוצג וסניגורו ויתר על חקירת מקבל ההודיה;
- (2) ההודיה היתה על עבירה שהיא עוון או חטא והנאשם – במענה לשאלת בית המשפט – ויתר על חקירת מקבל ההודיה ואינו כופר בכך שההודיה היתה חפשית ומרצון."

דברי הסבר

כן הדבר גם בנאשם שאינו מיוצג: אם, לאחר שבית המשפט שאל את הנאשם בדבר, נמצא שהנאשם אינו מרצון – שוב אין טעם שיופיע השוטר רק כדי להגיש את המסמך. הוכחת התביעה בדבר נסיבות מסירת ההודיה תיעשה בתצהיר הנספח למסמך ההודיה, וברור שאם הנאשם ירצה לחקור את השוטר על תצהירו – יזמין את השוטר לחקירה.

יצוין כי החשש, שמא נאשם שאינו מיוצג יסכים בתחילה להגשת האמרה או ההודיה ואחר כך יתוור בו מהסכמתו לוותר על חקירת השוטר, התעורר בעבר לגבי ההסדר של עדות מומחה בכתב לגבי מסמכים רפואיים, והתברר שהיה זה חשש שוא.

אם אין מתעוררות שאלות לגבי תוכן האמרה, ברוב המקרים אין בקשה לחקור את כותב התעודה. כדי למנוע שמץ חשש של פגיעה בוכותו של נאשם שאינו מיוצג מוצע שבשלב ראשון יחול ההסדר ביחס לאישומים בעוונות וחטאים בלבד ולא בפשעים.

במקרים הרבים בהם אין הוא נחקר, משום ביטול זמנו וביטול זמן בית המשפט.

ספק אם ניתן להתייחס לרישום האמרה או ההודיה כלמסמך רשמי שאפשר להגישו בלתי תעודת עובד ציבור ללא צורך בהופעת עד שיגיש. מן הפסיקה ניתן ללמוד לכאן ולכאן (בע"פ 251/63, פד"י י"ח (1), עמ' 253, בעמ' 262, נאמר שהדרך הרגילה להוכחת הודאה היא בהגשת כתב ההתום בידי הנאשם ואישור הכתב בידי העד המגיש אותו; ואילו בע"פ 400/66, פד"י כ" (4), עמ' 787, בעמ' 797, ניתן להסיק שתדעו של שוטר על אודות שיחה שהיתה לו עם הנאשם לפני שמסר אמרה, יכול שתוגש לבית המשפט כתעודת עובד ציבור כראיה לכך שהאמרה נמסרה מרצון חפשי והנאשם יכול לבקש התייצבות של שוטר לחקירת שתי וערב). כשהנאשם מיוצג וסניגורו מודיע כי אינו מתכוון לחקור את השוטר, בוודאי אין חשש לפגיעה בזכויות הנאשם, ואין גם הצדקה להופעת השוטר, כשהמטרה היחידה להופעתו היא הגשת המסמך.

חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 2), תשל"ח-1978

1. בסעיף 15 לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 (להלן – החוק העיקרי), בפסקה (8), אחרי "הפרסום היה" יבוא "בהגשת", ובסופה יבוא "ואולם אין בהוראה זו כדי להקנות הגנה על פרסום אחר של התלונה, של דבר הגשתה או של הכנה".
- תיקון סעיף 15
2. בסעיף 21 לחוק העיקרי –
- (1) במקום "ולמעט כתב אישום ופסק הדין" יבוא "כתבי בידין אחרים, כתב אישום ודבר הגשתם של אלה ולרבות פסק דין כל עוד אינו חלוט";
- (2) אחרי "של אדם הנוגע במשפט" יבוא "ואולם לא יאסור בית משפט ולא יעכב זמנית את פרסום דבר פתיחתו של הליך משפטי, או את הפרסום של כתב אישום, תביעה או פסק דין, אם התנגד לכך הנפגע".
- תיקון סעיף 21

דברי הסבר

העלול להילווה להליכי בית המשפט. לפעמים נגרם הנזק בעצם הפרסום על אודות הגשת תביעה או קובלנה או כתב אישום, משום שפרסום כזה יש בו כדי להטב את תשומת הלב לדברי הדיבה, שאין הנפגע חפץ בפרסומם החוזר. חשש דומה עלול להתעורר גם לענין פרסום פסק הדין אם אינו סופי והוא עשוי להשתנות בערעור. סעיף 21 לחוק נועד להבטיח את הנפגע מהרחבת הפרסום ומהגדלת הנזק, אך מתברר שאין בו הגנה מספקת על הנפגע הבא לתבוע את עלבונו, באשר אינו מסמך את בית המשפט לאסור פרסום כתב אישום ופסק דין. התיקון המוצע בא לאפשר לנפגעים מפרסום לשון הרע לעשות שימוש בחוק להגנתם בלי לחשוש מפרסום נוסף ומוזיק שיתלווה להליכי המשפט – וזאת בהרחבת סמכות בית משפט לאסור פרסום הליכים, תוך שמירה על זכותו של מי שנפגע מפרסום לשון הרע לפרסם את תביעתו או קובלנתו, את תכנה או את דבר פתיחת ההליכים לפי החוק, כצעד ראשון להגנה על שמו הטוב.

וזו לשון סעיף 21, שהסעיף המוצע בא לתקנו:

21. במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע רשאי בית המשפט, מיזמתו או לבקשת בעל דין, לאסור או לעכב זמנית, מנימוקים שיירשמו, פרסום ברבים של הליכי בית המשפט – לרבות כתבי טענות ולמעט כתב אישום ופסק דין – במידה שראה צורך בכך לשם הגנה על שמו של אדם הנוגע במשפט; העובר על איסור לפי סעיף זה, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 5000 לירות.

סעיף 15 לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה – תשכ"ה – סעיף 1, 1965, ענינו הגנת תום לב, וזו לשון ההוראה השייכת לענינו:

15. במשפט פלילי או אזרחי בשל לשון הרע תהא זאת הגנה טובה אם הנאשם או הנתבע עשה את הפרסום בתום לב באחת הנסיבות האלו:

(8) הפרסום היה תלונה על הנפגע בענין שבו האדם שאליו הוגשה התלונה ממונה על הנפגע, מכוח דין או חוזה, או תלונה שהוגשה לרשות המוסמכת לקבל תלונות על הנפגע או לחקור בענין המשמש נושא התלונה;

הנסיכון שהצטבר אנב קיומו של החוק מגלה כי נעשה לעתים שימוש לרעה בהגנה זו, שנועדה לאפשר הגשת תלונות לרשויות המוסמכות לבדקן, ללא חשש שהאמור בתלונה יתפרש כלשון הרע שפירסם המתלונן נגד הנילון. מתברר שיש העושים את הגשת התלונה מכשיר שתכליתו לאפשר פרסומים שיש בהם לשון הרע באמתלה של דיווח על תלונה שהוגשה ועל תכנה.

מוצע להעמיד את ההגנה לענין הגשת תלונה בתחומיה המסוייגים לה מלכתחילה ולהעמיד כל פרסום, שאינו עצם הגשת התלונה, במבחנים הרגילים של לשון הרע.

מתברר כי יש נפגעים מלשון הרע הנמועים סעיף 2 מהגשת תביעה אזרחית או משפט פלילי משום החשש מפני הפרסום הנוסף והנרחב של לשון הרע

1 ס"ח תשכ"ה, עמ' 240; תשכ"ז, עמ' 133.

חוק העונשין (תיקון מס' 6), תשל"ח-1978

- תיקון סעיף 91 1. בסעיף 91 לחוק העונשין, תשל"ז-1977 (להלן – החוק העיקרי) –
- (1) בהגדרת "אויב" בסופה יבוא "וכן ארגון מחבלים";
- (2) אחרי הגדרת "אויב" יבוא:
- "ארגון מחבלים" – ארגון שמטרותיו או פעולותיו מכוונות למיגור המדינה או לפגיעה בבטחונה של המדינה או בבטחון תושביה;".
- תיקון סעיף 114 2. בסעיף 114 (ג) לחוק העיקרי, במקום "מטעם מדינת חוץ או למענה" יבוא "מטעם מדינת חוץ או ארגון מחבלים או למענם" ובסופו יבוא "וכן מי שיש יסוד סביר לחשוד בו שהוא חבר בארגון מחבלים".

דברי הסבר

ניהם, מוצע לומר דברים מפורשים, הן לענין הגדרת אויב והן לענין סוכן חוץ.

להלן נוסח הגדרת "אויב" שבסעיף 91, ונוסח סעיף 114, שהחוק המוצע בא לתקנם:

"אויב" – מי שהוא צד לוחם או מקיים מצב מלחמה נגד ישראל או מכריז על עצמו כאחד מאלה, בין שהוכרזה מלחמה ובין שלא הוכרזה, בין שיש פעולות איבה צבאיות ובין שאינן;".

114. (א) מי שקיים ביודעין מגע עם סוכן חוץ ואין לו הסבר סביר לכך, דינו – מאסר חמש עשרה שנים.

(ב) ניסה אדם ליצור מגע עם סוכן חוץ, או שביקר במקום מגוריו או במקום עבודתו של סוכן חוץ או נמצא בחברתו, או שנמצא ברשותו שמו או מעונו של סוכן חוץ ואין לו הסבר סביר לכך, דינו כדון המקיים מגע עם סוכן חוץ.

(ג) בסעיף זה, "סוכן חוץ" – לרבות מי שיש יסוד סביר לחשוד בו כי עסק, או נשלח לעסוק, מטעם מדינת חוץ או למענה, באיסוף ידיעות סודיות או במעשים אחרים העשויים לפגוע בבטחון מדינת ישראל.

(ד) לא יורשע אדם לפי סעיף זה אם הוכח לבית המשפט שלא עשה ולא התכוון לעשות דבר שיש בו כדי להביא לידי פגיעה בבטחון המדינה.

בפסק הדין בע"פ 191/77 (טרם פורסם) אמר בית המשפט העליון:

"נשתנו העיתים מאז חוקק החוק בחש"ז... כיום, וזה מומן, סכנתם של סוכני הארגונים העוינים הלא-מדינתיים גדולה כסכנתם של סוכני מדינות זרות, אם לא גדולה מזו. צודקים השופטים המלומדים בבית המשפט המחוזי בהערתם שראויה התפתחות זו שה"מחוקק יתן דעתו עליה ויעשה לתיקון הגדרת "סוכן זר" שבסעיף 24, על מנת שלא רק סוכני מדינות יהיה במשמע."

דברים אלה, שהתייחסו לסעיף 24 לחוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודיות רשמיים), תשי"ז-1957 (היום – סעיף 114 לחוק העונשין), נכונים לא רק לענין הגדרת "סוכן זר", שהפגישה עמו ביודעין – ללא הסבר סביר לכך – הגנה עבירה, אלא גם לענין הגדרת "אויב" המשמשת ציר לעבירות השונות שבחוק הנדון (כגון סעיף 98 – גרם מלחמה, סעיף 99 – סיוע לאויב במלחמה, סעיף 101 – שירות בכוחות האויב, סעיף 103 – תעמולה תבוסנית, וסעיף 111 – מסירת ידיעה לאויב). כדי למנוע ספקות המתעוררים לענין תחולת החוק, כפי שהוא כיום, על ארגוני מחבלים למי"

1 ס"ח תשל"ז, עמ' 226; תשל"ח, עמ' 50, עמ' 53; ה"ח תשל"ח, 1323, עמ' 87; 1334, עמ' 147; 1350, עמ' 254.